

Володимир Володимирович Сташис. Його ідеї у справах учнів

Кожна людина – особистість неповторна, а реалізація її прагнення до знань, їх засвоєння і розвиток за своєю силою здатні служити поштовхом і підґрунтям для переходу на більш високий цивілізаційний рівень не лише такої особи, а й суспільства і світового середовища в цілому. Знання, наука були і залишаються рушійною силою прогресу. При цьому в науковому колі та державному і суспільному житті особливе місце займають ті, хто наділений даром приводити до знань інших – це вчителі, які ведуть

своїх учнів по життю, навчають їх, залишаючи в них частку своєї душі, власних пізнань, ідей. Таким є Володимир Володимирович Сташис – державний і громадський діяч, видатний вчений, наш Вчитель.

Як відомо, велике пізнається на відстані, яку складно визначити. Однак із упевненістю можна сказати, що це така відстань, коли зберігається розуміння того часу та обставин, в яких людина жила і творила і які значною мірою впливали на її долю. Разом з тим існує і певна закономірність, яка з часом від-

дзеркалює зростання значення добрих справ людини, це відображено в мудрих прислів'ях, яким вже багато століть: «що посієш, те пожнеш», «добрі насіння дають добрі сходи».

Володимир Володимирович Сташис за своє життя багато зробив, створив, відкрив особисто та спільно зі своїми учнями, колегами та багатьма іншими людьми. Золоті зерна його щедрої душі проросли у долях багатьох людей і дали добрі сходи. Його ім'я засяяло на зоряному небі малою планетою № 7373 «Сташис» (Stashis), що завжди буде нагадувати майбутнім поколінням про космічний вимір сучасниками земного шляху та земних досягнень цієї видатної людини.

Доля В. В. Сташиса нерозривно пов'язана з долею всієї країни, в якій він народився 10 липня 1925 р. у м. Суми і на заклик якої у 17-річному віці рядовим Червоної армії опинився на фронтах Другої світової війни. Бойовий дух загартовувався в боях на Калінінському, Північно-Західному та Прибалтійському фронтах. Саме Володимир Володимирович був комсоргом батальйону 756-го стрілецького полку 150-ї дивізії, який прославився при взятті Берліна, штурмі Рейхстагу і встановленні на ньому Прапора Перемоги. Статус комсорга, як відомо, надає на війні одну перевагу – першим підніматися в атаку, і комсомолец В. В. Сташис такою перевагою користувався не раз, демонструючи свою мужність. Підтвердженням цього є 10 бойових орденів, якими його нагороджено, і три поранення. Останнє поранення було дуже важким. Вісім міся-

ців він перебував у шпиталі паралізованим, але, всупереч прогнозу про повну інвалідність, став на ноги, навчився ходити наново. Двадцятирічним юнаком він увійшов у мирне життя як фронтовик, інвалід із палицею в руках.

У післявоєнний час з 1946 р. В. В. Сташис поєднав свою долю із Харківським юридичним інститутом (нині – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого), і були вони спорідненими протягом 65 років. Спочатку інститут доленосно вплинув на Володимира Володимировича, зарахувавши його студентом, навчивши і створивши умови для підготовки та успішного захисту у 1954 р. кандидатської дисертації з кримінального права. А далі вже вчений почав впливати на долю інституту своєю самовідданою працею і твердістю духу. Починаючи з 1956 р. В. В. Сташис протягом 35-ти років незмінно очолював кафедру кримінального права, з березня 1964 р. працював на посаді проректора, а згодом – першого проректора інституту (нині – університету). І навіть в останні декілька років, коли сили його поступово залишали, він до кінця намагався бути корисним Національному юридичному університету імені Ярослава Мудрого як радник ректора цього вузу. Величним є шлях у 65 років самовідданої праці сам по собі, але він воістину сприймається як героїчний, коли усвідомлюєш, що Володимир Володимирович пройшов цей шлях, маючи у своєму тілі 17 осколків від війни та кулю у хребті.

Ми добре пам'ятаємо, як колись видатний учений згадував, що після війни він навіть не мріяв про кар'єру юриста.

Спочатку вступив до Харківського гірничого індустріального інституту на будівничий факультет, але фізичні навантаження виявилися несумісними з його пораненнями, і за рекомендацією лікарів він пішов у гуманітарії. Тепер, коли дивишся на життєвий шлях В. В. Сташиса у цілому, то розумієш, що назва факультету, де починав навчатися, від слова «будувати».

У цьому проявлена його сутність, його земна місія, життєве призначення. Він нічого не зруйнував, лише будував, створював, сів. Володимир Володимирович прийшов до майже зруйнованого під час війни інституту, вцілів тільки маленький корпус у дворі, а залишив університет із матеріальною базою близько 250 тис. кв. м, де навчаються майже 20 000 студентів, і який неодноразово визнавався кращим вищим юридичним навчальним закладом України.

Протягом свого життя В. В. Сташис не раз отримував привабливі пропозиції обійняти високі посади в Києві, Москві, Волгограді та інших містах, але його вірність своєму рідному інституту завжди виявлялась сильнішою. Тому про нього можна із упевненістю сказати: він пройшов своєю дорогою по Землі до своєї планети у космосі, віддавши всі сили служінню країні і рідному інституту.

Життєвий шлях та результати Володимира Володимировича унікальні. Кількість справ, якими займався видатний учений і керівник, є такою великою, що їх вистачило б на декілька життів. Це й участь у розбудові інституту (університету), підготовці науково-педагогічних кадрів та кадрів для правоохоронних органів, підготовці наукових

праць і науково-практичних коментарів, розробці Кримінального кодексу УРСР 1960 р. та Кримінального кодексу України 2001 р., інших законів України, підготовці багатьох постанов Пленуму Верховного Суду України, в розвитку юридичної освіти в Україні та у багатьох інших справах. Володимир Володимирович повністю віддавався роботі, підходив до неї творчо, виконував її добросовісно і якісно.

В усіх успіхах Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого є колосальна доля зусиль і старань В. В. Сташиса. Він десятками років був організатором навчального процесу в університеті, постійно працював над його розвитком. Під його керівництвом удосконалювалась структура університету, зміцнювалась матеріальна база, вирішувалось багато інших питань із життя університету, його викладачів, співробітників та студентів.

Загальновідомим і вагомим є внесок В. В. Сташиса у розвиток вітчизняної кримінально-правової науки, розробку фундаментальних засад кримінальної відповідальності та покарання, термінологічного апарату та законодавчої техніки, що використовується у кримінальному законодавстві. Учений є автором або співавтором понад 250 наукових праць, з яких 7 монографій, 10 науково-практичних коментарів, 14 підручників і 8 навчальних посібників. За час керування кафедрою кримінального права було підготовлено понад 50 кандидатів та вісім докторів наук, а під його безпосереднім науковим керівництвом – 29 кандидатських дисертацій, дев'ять його учнів стали докторами юридичних наук.

Є вражаючою генерація ідей цією видатною людиною, які захоплювали його учнів і втілювалися, розроблялися ними. У сфері загальних наукових інтересів ученого і його учнів – широке коло проблем кримінального права як із Загальної, так і з Особливої частин. Серед проблем Загальної частини кримінального права, яким присвятив свої дослідження В. В. Сташис, чільне місце посідає питання підстав кримінальної відповідальності. В його роботах зроблено нове обґрунтування цієї кардинальної проблеми, чітко окреслено матеріальну і процесуальну підстави кримінальної відповідальності. В. В. Сташис послідовно виходив із того, що єдиною підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, що містить склад певного злочину, передбаченого кримінальним законом. При цьому від підкреслював, що підстава кримінальної відповідальності включає в себе двоєдину складову: фактичну – вчинення особою суспільно небезпечного діяння і юридичну – наявність у вчиненому діянні складу злочину. Що ж стосується процесуальної підстави кримінальної відповідальності, то такою має визнаватися лише обвинувальний вирок суду, яким тільки і може бути доведено винність особи у вчиненні злочину і призначене за нього кримінальне покарання. Такий підхід прослідковується в роботах учнів Володимира Володимировича з наданням додаткової і поглибленої аргументації, приміром М. І. Панова, який послідовно відстоює позицію про необхідність законодавчого визначення складу злочину як юридичної підстави кримінальної відповідальності.

У своїх численних наукових працях професор Сташис обґрунтував, що найважливішим із принципів кримінального права є принцип винної та особистої відповідальності. Саме такі підходи вченого створили теоретичне підґрунтя для законодавчого закріплення і забезпечення принципу законності, індивідуалізації відповідальності та покарання у кримінальному судочинстві, зуження меж кримінально-правової репресії, обмеження судового розсуду. На цей час конституційне положення про індивідуалізацію відповідальності проходить випробування із продовженням дискусії навколо питання про кримінальну відповідальність юридичних осіб. Поштовхом для цього служить рішення законодавця про внесення до Загальної частини Кримінального кодексу України розділу XIV¹ «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб». Учні професора Сташиса продовжують відстоювати позицію про необхідність неухильного дотримання положень Конституції при внесенні змін до законодавства України про кримінальну відповідальність, що проголошено ч. 1 ст. 3 Кримінального кодексу України.

Серед питань, які входили до кола наукових інтересів школи В. В. Сташиса, і вчення про злочин та його види. У своїх наукових працях він завжди відстоював підхід, згідно з яким законодавче визначення злочину повинно ґрунтуватися не тільки на формальній, а перш за все на матеріальній його ознаці – суспільній небезпечності вчиненого особою діяння. Тому в основу класифікації злочинів має бути покладений ступінь їх тяжкості, формальним віддзеркален-

ням якого є санкція статті, передбачена за злочин відповідної тяжкості в Особливій частині КК. Зазначені наукові розробки вченого і його учениці – Л. М. Кривоченко були безпосередньо втілені в чинному Кримінальному кодексі України і продовжують своє наукове життя в сучасних дослідженнях їх послідовників.

Значну увагу В. В. Сташис приділяв відповідальності за злочини, вчинені у співучасті, особливо за злочини, вчинені групою осіб за попередньою змовою, організованою групою та злочинною організацією. У наукових роботах професора Сташиса, дисертаційних і монографічних працях його учнів, підготовлених під безпосереднім його науковим керівництвом, досліджено різнобічні аспекти кримінальної відповідальності учасників цих злочинних угруповань, а також проблеми кваліфікації їх дій, умов звільнення від кримінальної відповідальності тощо. Саме завдяки науковим розробкам вченого в галузі відповідальності за злочини, вчинені у співучасті, у Кримінальному кодексі України 2001 р. з'явився окремий розділ VI Загальної частини Кримінального кодексу – «Співучасть у злочині», в якому по-новому сформульоване поняття співучасті, дістали подальшого розвитку ознаки окремих видів співучасників, уперше легально визначені форми вчинення злочину у співучасті, передбачені правила кваліфікації діянь окремих співучасників, уперше закріплюються особливості добровільної відмови співучасників. Продовження цих розробок у дисертаційних роботах здійснено Л. М. Демидовою щодо злочинних організацій,

а О. Ю. Шостко – щодо організованої злочинності з порівняльним аналізом досвіду боротьби з цим явищем в європейських країнах.

Вчення про покарання стало ще одним напрямом наукових досліджень Володимира Володимировича. Він послідовно відстоював позицію щодо необхідності скасування смертної кари в Україні як виду покарання і доклав чимало зусиль до якнайшвидшого проведення відповідної реформи кримінального законодавства. У своїх наукових працях, численних виступах на науково-практичних конференціях В. В. Сташис неодноразово наводив ґрунтовні аргументи на користь скасування смертної кари і доцільність включення до системи покарань такого його нового виду, як довічне позбавлення волі, яке має застосовуватися за злочини, пов'язані з умисним позбавленням життя людини за обтяжуючих обставин. Саме цим шляхом і пішов український законодавець, вирішуючи це питання у Кримінальному кодексі України 2001 р. На намагання деяких політиків повернути смертну кару в національне кримінальне законодавство учні вченого та інші члени кафедри кримінального права Університету надали обґрунтовану відповідь, що прийняття такого рішення є кроком у минуле і його може приймати лише народ України на Всеукраїнському референдумі.

Вагомий науковий і практичний внесок зроблено професором у розробку системи покарань чинного кримінального законодавства. Він послідовно виступав за розширення кількісного складу видів покарань за рахунок включення до їх системи таких нових видів

покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, як громадські роботи, службові обмеження для військовослужбовців, обмеження волі. Вчений завжди був прихильником відміни короткострокового позбавлення волі і заміни його таким найбільш ефективним видом покарання, як арешт; обстоював необхідність встановлення безпосередньо у кримінальному законі окремої, більш гуманної системи покарань щодо неповнолітніх; висловлювався за скорочення передбачених у санкціях статей Особливої частини Кримінального кодексу строків позбавлення волі за злочини, вчинені з необережності, і за більш широке застосування за їх вчинення покарань, не пов'язаних з ізоляцією особи від суспільства. Наукові напрацювання В. В. Сташиса в галузі проблем покарання було покладено в основу формування системи покарань чинного Кримінального кодексу України, яка не тільки розширила коло окремих видів покарань, а й побудована за принципом розташування їх у порядку від найменш до найбільш суворого виду, що знайшло відбиття і в альтернативних санкціях статей Особливої частини Кримінального кодексу України.

У подальших наукових дослідженнях системи та видів покарань В. В. Сташис приділив пильну увагу питанням класифікації видів покарань, підставам, порядку та особливостям застосування основних та додаткових, спеціальних та загальних, строкових та безстрокових їх видів.

У сфері наукових інтересів професора Сташиса та його учнів і проблеми застосування покарання за злочини, вчинені неповнолітніми. Багато в чому

завдяки науковим пошукам і практичним зусиллям Володимира Володимировича в чинному Кримінальному кодексі України з'явився окремий розділ XV Загальної частини Кримінального кодексу «Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх», в якому акцентується увага правозастосовних органів на питаннях диференціації і індивідуалізації застосування кримінально-правових заходів щодо неповнолітніх з урахуванням їх вікового розвитку.

У своїй сукупності розроблені В. В. Сташисом загальні положення про систему покарань та їх види, а також напрацювання проблем караності конкретних видів злочинів склали вчення про покарання, об'єднане єдиним методологічним підходом та принципами, яке суттєво збагатило вітчизняну кримінально-правову науку, чинне кримінальне законодавство та практику його застосування. На жаль, ст. 51 Кримінального кодексу України після внесення змін до ст. 12 цього Кодексу Законом України від 15 листопада 2011 р. щодо штрафу як нового різновиду критеріїв класифікації злочинів втратила своє первинне значення стосовно системи покарань, побудованої від найменш суворих до більш суворих. Важливо, що саме таке значення структури ст. 51 Кримінального кодексу, як уже зазначалось, закладалося і відстоювалося науковцями – авторами проекту цього Кодексу. Наведене законодавче рішення, яке не пройшло належної науково-правової експертизи, стало предметом широкої дискусії на наукових заходах із формулюванням цікавих пропозицій до розв'язання про-

блеми, штучно створеної законодавцем, яка має негативні наслідки для судової практики і стабільності фундаментальних положень вітчизняного кримінального законодавства.

З аспірантських років постійним предметом наукових інтересів В. В. Сташиса була проблема боротьби зі злочинами у сфері господарської діяльності. Розробки проблем кримінальної відповідальності за такі злочини, які здійснені ним і під його науковим керівництвом у 12 кандидатських дисертаціях і при науковому консультуванні в 2 докторських дисертаціях, зокрема поняття та системи цих злочинів, їх кримінально-правовий аналіз, сприяли виокремленню відповідних злочинів у самостійний розділ Особливої частини Кримінального кодексу України 2001 р. Під час роботи над проектом нового Кримінального кодексу було створене потужне наукове підґрунтя для такого законодавчого рішення. Ця робота продовжується і сьогодні, враховуючи динамічний розвиток економічних відносин, які в умовах побудови розвинутої ринкової економіки набувають нових рис. Кримінально-правове втручання в господарську діяльність, як доведено в наукових працях учнів професора В. В. Сташиса, доцільно здійснювати обмежено, якщо йдеться про злочинне посягання на основи господарської діяльності.

Ще одним напрямом досліджень вченого і його учнів стали злочини проти громадського порядку, громадської безпеки і народного здоров'я. Ним було висунуто та всебічно обґрунтовано пропозиції щодо необхідності виділення в окремі глави Особливої частини Кри-

мінального кодексу України злочинів проти громадського порядку, проти громадської безпеки та проти здоров'я населення, що знайшло своє втілення в новому Кримінальному кодексі України. Ці концептуальні ідеї знайшли відображення в кандидатській дисертації І. М. Даньшина «Хуліганство и меры по ликвидации его в СССР» (науковий керівник – В. В. Сташис, 1965 р.) та його докторській дисертації «Основные вопросы уголовно-правовой охраны общественного порядка», захищеної ще в 1972 р. (науковий консультант – В. В. Сташис); кандидатській дисертації Н. А. Мірошніченко «Уголовная ответственность за незаконное изготовление, приобретение, хранение, перевозку, пересылку или сбыт наркотических средств», успішний захист якої відбувся в 1984 р. (науковий керівник – В. В. Сташис) та в роботах інших його учнів. Крім того, Володимир Володимирович є одним із розробників криміналізації такого діяння, як створення злочинної організації з метою вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину, та під його керівництвом здійснене перше в Україні комплексне монографічне дослідження цього злочину з формулюванням рекомендацій щодо застосування ст. 255 Кримінального кодексу України, які використовуються і в сучасній слідчо-судовій практиці.

Значна увага в роботах В. В. Сташиса і його учнів приділяється аналізу основних напрямів історичного розвитку науки кримінального права, а саме таким найбільш поширеним школам кримінального права, як класична, антропологічна та соціологічна. Зокрема, у п'ятьох виданнях підручника із За-

гальної частини Кримінального кодексу (2001, 2004, 2007, 2010, 2015 рр.) вони ретельно аналізують філософські ідеї, на яких базуються основні позиції представників цих шкіл кримінального права, докладно досліджують їх погляди на кримінальний закон, злочин, покарання, причини злочинності, виділяють ті риси їх вчень, які і сьогодні заслуговують на увагу, піддають обґрунтованій критиці позиції, які суперечать сучасній доктрині кримінального права, чинному законодавству і реальній практиці його застосування. Вивчення, аналіз і синтез знань про історію кримінально-правових знань стали обов'язковими не лише для учнів Володимира Володимировича – це перший етап у будь-якому сучасному дослідженні проблем кримінального права дисертаційного рівня.

Володимир Володимирович зі своїми учнями створив школи кримінального права про злочин і покарання; про співучасть у злочині; про злочини проти особи та проти власності, злочини господарські і управлінські; про громадську безпеку, безпеку на виробництві і транспорті; про злочини проти народного здоров'я; вчення про заохочувальні заходи в кримінальному праві, які альтернативні покаранню, тощо. У цілому розробки вченого і його послідовників, а також науковців, які працювали на кафедрі кримінального права нашого Університету у часи, які вже є історичними, отримали визнання в науковому колі назву «Харківська школа кримінального права».

Науковій школі професора Сташиса завжди були притаманні єдині концептуальні підходи, глибокий науковий аналіз, урахування наукових традицій,

що ґрунтуються на принципі правонаступництва, а також поглядів усіх науковців, що розглядали ті чи інші проблеми, сучасні принципи та методи наукового пошуку.

Дослідженням учених школи харківських криміналістів В. В. Сташиса властиві глибока науковість, тісна взаємопов'язаність теоретичних міркувань та емпіричного матеріалу, логічна стрункість, послідовність та ясність викладу. Зокрема, у працях ученого та його учнів набули подальшого розвитку догматичний метод вивчення правових явищ, неокласична концепція розуміння кримінального права, була вироблена власна методологія, сформовані принципи наукового аналізу складу злочину. Поряд з цим у роботах В. В. Сташиса та його учнів широко використовується соціологічний метод дослідження кримінально-правових явищ, який оптимально доповнює та розширює їх формально-логічний аналіз, здійснюються пошук, розробка нових методів дослідження проблем кримінального права, з використанням новітніх знань, здобутих різними науками.

Він створив авторитетну школу харківських фахівців із кримінального права з характерним високим рівнем наукових досліджень та їх практичною спрямованістю. Завдяки Володимирі Володимировичу на кафедрі й дотепер зберігається атмосфера, в якій є всі умови для творчого пошуку і вільної самореалізації наукового потенціалу кожного члена кафедри, організованість навчального та наукового процесу, поєднання вимогливості до виконання наукових та навчальних завдань із взаємодопомогою і підтримкою.

Видатному вченому при виконанні будь-яких його обов'язків – чи то у сфері організації науки та юридичної освіти в Україні, чи то у сфері правохоронної діяльності, завжди були притаманні державницький підхід, висока вимогливість та принциповість. Зокрема, В. В. Сташис багато років був одним із керівників спеціалізованої вченої ради з присудження наукових ступенів доктора та кандидата юридичних наук, понад 15 років – членом Експертної ради ВАК СРСР з юридичних наук; понад 20 років очолював Науково-методичну комісію з правознавства при Міністерстві освіти України, сім років – фахову раду з права, а згодом – Експертну раду з права при Державній акредитаційній комісії України; був Головою кримінально-правової секції Науково-консультативної ради при Верховному Суді України. Під безпосереднім керівництвом В. В. Сташиса розроблено державні стандарти підготовки висококваліфікованих юристів. Він виступив одним із засновників Національної академії правових наук України як центру передової правової думки та доклав багато зусиль для її становлення і розвитку.

Указом Президента від 1 листопада 2006 р. Володимиру Володимировичу присвоєно звання Герой України з врученням ордена Держави. Це визнання його визначних особистих заслуг перед Українською державою у розвитку юридичної науки, підготовку висококваліфікованих правників, багаторічну плідну педагогічну і громадську діяльність. Крім цього, заслуги В. В. Сташиса знайшли своє визнання та підтвердження в багатьох інших званнях та нагородах.

Зокрема, він – кавалер ордена Ярослава Мудрого V та IV ступенів, повний кавалер ордена «За заслуги», нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня, заслужений діяч науки і техніки України, заслужений працівник освіти України, лауреат державних премій України в галузі архітектури, науки і техніки, професор, академік Національної академії правових наук України, заслужений професор Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», почесний професор Національної академії внутрішніх справ України, почесний академік Національного університету «Острозька академія», почесний доктор Національного університету «Києво-Могилянська академія», почесний доктор Соломонова університету, генерал-полковник юстиції. Він також був нагороджений багатьма орденами та медалями Союзу РСР. Від церкви В. В. Сташис отримав ордени Святого Георгія, Нестора Літописця, Святого Великого Князя Володимира Великого I ступеня, 2000-річчя Різдва Христового. Він є повним кавалером ордена «Козацька слава», почесним громадянином міста Харкова.

Широкомасштабність мислення Володимира Володимировича та його наукової і службової діяльності стала поміченою не тільки в Україні, а й була задіяна на державному і міжнародному рівнях. Понад 20 років Уряд нашої країни призначав його представником України в Міжнародному третейському суді (м. Гаага). Упродовж кількох років В. В. Сташис очолював Харківське відділення українсько-американського Центру вивчення організованої зло-

чинності, створеного у 1998 р. Він неодноразово виступав із лекціями та доповідями в наукових і навчальних закладах Алжиру, Великої Британії, Польщі, США та Угорщини, брав участь у багатьох міжнародних конгресах та конференціях, був членом Міжнародної асоціації юридичної методології у Канаді, Європейської асоціації законодавства, Європейської асоціації кримінологів, Лондонської дипломатичної академії, Російської академії природничих наук.

Вражаючими є міжнародне визнання заслуг ученого і його особистості. Російська академія природничих наук нагородила В. В. Сташиса срібною медаллю В. І. Вернадського та присвоїла почесне звання і знак «Лицар науки та мистецтва». Американський Біографічний інститут – медаллю як найбільш гідну людину, досягнення якої пропонуються для вивчення і натхнення людей ХХ сторіччя та наступних поколінь і Орденом-хрестом за визначне служіння, а також включив у 2008 р. його біографію у книгу «Провідні інтелектуали світу». Європейська академія інформації удостоїла В. В. Сташиса Всесвітнього ордена науки-освіти-культури. Володимир Володимирович входить до найвидатніших інтелектуалів ХХ ст. Сертифікат, що підтверджує цей високий статус, вручив йому Міжнародний біографічний центр (Велика Британія). На честь В. В. Сташиса Міжнародний Астрономічний Союз у 2000 р., як вже було зазначено, присвоїв ім'я Stashis малій планеті № 7373, що була відкрита вченими Кримської астрономічної обсерваторії.

У Володимира Володимировича було незвичайне поєднання внутрішніх якос-

тей, що утворюють його особистісний портрет. Про себе він говорив так: «Я суворий, мене бояться, але знають: я справедливий і завжди прийму правильне рішення». Ця його суворість у поєднанні з вимогливістю завжди мали одне коріння – відчуття відповідальності за справу, яку необхідно зробити. Разом із тим всі, хто його знав ближче, відзначали безліч його чеснот – широку ерудицію, інтелігентність, особисту скромність, незвичайну тактовність, душевну широту, гострий гумор, чуйність, доброзичливість, щедрість, любов до літератури та мистецтва. В. В. Сташис був відкритий для людей, і вони йшли до нього із різними проблемами – хто за порадою, хто за допомогою. Він завжди допомагав, як міг. Часто достатньо було почути його мудре слово, щоб зрозуміти суть своєї проблеми і те, як її вирішувати, особливо, якщо це стосувалося конфліктних ситуацій. А ще він завжди був людиною слова, нікому не давав порожніх обіцянок, а те, що обіцяв, виконував неодмінно.

Він такий: інтелігент і інтелектуал з державним і світовим масштабом мислення, справедливий, вимогливий і повоєнному дисциплінований. Він Вчитель – Генератор Ідей, які втілені в його справах і справах його учнів та які ще продовжують впроваджуватися чи ще очікують свого часу. Наукове життя його справ і ідей продовжується...

В. Я. Тацій

доктор юридичних наук, професор, ректор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, академік Національної академії наук України, президент Національної академії правових наук України